

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИДІВ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

THEORETICAL PRINCIPLES OF CLASSIFICATION OF TYPES OF TRAINING OF OFFICERS OF THE STATE BORDER SERVICE OF UKRAINE

У дослідженні обґрунтовано актуальність виокремлення видів підготовки особового складу Державної прикордонної служби України (ДПСУ), які були б найбільш ефективними в контексті відповідності професійної підготовки офіцерів-прикордонників викликам сьогодення, а також їх детермінації, класифікації і структуризації.

Здійснено аналіз нормативної бази, що визначає системи підготовки різних складових сектору безпеки і оборони України, наукового доробку щодо удосконалення системи підготовки ДПСУ через призму реалізації Концепції трансформації системи військової освіти.

Сформовано систему вихідних даних, яку необхідно прийняти до уваги як початкові умови при визначенні видів підготовки офіцерського складу ДПСУ в рамках реалізації Концепції трансформації військової освіти.

Основні функції ДПСУ структуровано як функції ДПСУ правоохоронного характеру (охорона державного кордону) через здійснення оперативно-службової діяльності та військового характеру (захист державного кордону, суверенітету та територіальної цілісності України) через здійснення службово-бойової діяльності (в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, за умови внесення змін у законодавство України). На основі переосмислення положень тематичних наукових праць, нормативних документів, що стосуються систем підготовки в секторі безпеки і оборони України, запропонованої структуризації основних функцій ДПСУ, виокремлено актуальні складові підготовки ДПСУ та їх зміст. Підготовку класифіковано за видами, рівнями, об'єктами впливу та спрямуванням. Наведено дефініції кожного виду підготовки.

Проведене дослідження створює теоретичне підґрунтя для формування ефективних механізмів реалізації принципу «Освіта впродовж військової кар'єри» для основних типових посад офіцерського складу ДПСУ. З практичної точки зору запропонована класифікація забезпечує можливість інтеграції різних форм підготовки (формальної, неформальної, спеціалізованих курсів, програм підвищення кваліфікації) у єдину системну структуру, а також сприяє підвищенню ефективності управління освітнім процесом.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, офіцерський склад, концепція, трансформація, військова освіта, види підготовки, класифікація.

The study substantiates the relevance of distinguishing specific types of training for the personnel of the State Border Guard Service of Ukraine (SBGSU) that would be most effective in ensuring the correspondence of officers' professional training to current challenges, as well as the relevance of their determination, classification, and structural organization.

An analysis was conducted of the regulatory framework governing the training systems of various components of the security and defense sector of Ukraine, as well as of scholarly works addressing the improvement of the SBGSU training system through the lens of the Concept for the Transformation of the Military Education System.

A system of initial data has been formed, which must be taken into account as baseline conditions when determining the types of training for SBGSU officers within the framework of implementing the Concept for the Transformation of Military Education.

The main functions of the SBGSU have been structured as law enforcement functions (state border protection) carried out through operational-service activities, and military functions (defense of the state border, sovereignty, and territorial integrity of Ukraine) carried out through operational-combat activities (in conditions of escalating military-political tensions and subject to amendments to the legislation of Ukraine).

Based on a re-evaluation of thematic scholarly works, regulatory documents related to training systems within the security and defense sector of Ukraine, and the proposed structuring of the main SBGSU functions, relevant components of SBGSU training and their content have been identified. Training has been classified by types, levels, target groups, and orientation. Definitions of each type of training have been provided.

The conducted research establishes a theoretical foundation for forming effective mechanisms of implementing the principle of "Education Throughout the Military Career" for key typical positions of SBGSU officers. From a practical standpoint, the proposed classification enables the integration of various forms of training (formal, non-formal, specialized courses, and professional development programs) into a unified systemic structure, and contributes to enhancing the efficiency of educational process management.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine, officer personnel, concept, transformation, military education, types of training, classification.

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/89.17>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Боровик І.О.,

orcid.org/0000-0002-3209-9119

докт. філос. з філології,

ст. викладач кафедри іноземних мов

Національної академії

Державної прикордонної служби

України імені Богдана Хмельницького

Коваль Б.М.,

orcid.org/0000-0001-9758-4273

заступник начальника управління

професійної підготовки

Департаменту персоналу

Адміністрації Державної прикордонної

служби України

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасні виклики у сфері забезпечення національної безпеки та охорони державного кордону України зумовлюють необхідність підвищення ефективності системи професійної підготовки офіцерського складу Державної прикордонної служби України (ДПСУ). Особливої актуальності це завдання набуває в контексті трансформації системи військової освіти [1].

Зважаючи на багатофункціональність ДПСУ [2-3], якісна підготовка офіцерського складу ДПСУ розглядається як одна з передумов ефективного функціонування прикордонного відомства. Зазначена підготовка є неоднорідною, багатоаспектною та різнобічною на цей час. Сучасні виклики, з якими зіштовхнулася ДПСУ у період з 2022 року, обумовлюють необхідність формування чіткої

та відповідної викликам сьогодення системи підготовки ДПСУ. Останнє передбачає в тому числі і переосмислення актуальності наявних видів підготовки офіцерів ДПСУ, виокремлення тих з них, що є необхідними в сучасних умовах, та їх чітку класифікацію й структурування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання удосконалення системи підготовки офіцерського складу є актуальним не лише для ДПСУ, а й для інших складових сектору безпеки і оборони України. Свідченням цього є той факт, що відповідні питання унормовані доктринальним документом [4].

Особливості організації підготовки у Збройних Силах України (ЗСУ) знайшли відображення в [5-6]. Особливості організації і реалізації окремих видів підготовки у ЗСУ відображені, зокрема, в керівних документах [7-8]. А в науковому контексті відповідним питанням приділена увага в працях [9-10].

У Національній гвардії України (НГУ) доктринальні документи, в яких були б окреслені відповідні питання, відсутні. Однак, з урахуванням Концепції трансформації системи військової освіти [1] та специфіки діяльності НГУ [11], пошуку механізмів реалізації відповідних питань приділена увага в роботі [12].

Зважаючи на певні відмінності в трактуванні механізмів реалізації Концепції трансформації системи військової освіти в ЗСУ та НГУ [13], у ДПСУ також було приділено увагу питанням механізмів реалізації постанови [1]. Дослідження проблемних питань підготовки офіцерського складу в ДПСУ відображене в роботі [14], а обґрунтуванню можливих шляхів і способів розв'язання актуальних проблем освітньої підготовки персоналу ДПСУ в контексті трансформації військової освіти присвячена праця [15]. Результатом проведених досліджень і фахових обговорень стала Концепція трансформації освітньої підготовки персоналу ДПСУ, що наведена в [16]. Слід окремо зауважити, що при проведенні досліджень [14-16] до уваги приймалась не лише внутрішньовідомча оцінка ситуації, а й оцінка незалежних структур, що відображена в [17].

Ретельний аналіз робіт [13-17] дозволяє зробити висновок, що опис видів підготовки особового складу ДПСУ, що наведений у керівному документі [18], потребує переосмислення. Однак для цього необхідним є оцінювання стану і перспектив діяльності ДПСУ в найближчій перспективі та на далекий період. Саме цим пояснюється увага відповідним питанням, що приділена в роботі [19].

З урахуванням зазначеної праці, відбулося максимальне наближення до розуміння того, чому і як необхідно навчати офіцера-прикордонника в сучасних умовах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність наведених досліджень, присвячених удосконаленню системи військової освіти, загалом, і підготовки офіцерів

ДПСУ, зокрема, питання визначення необхідних видів підготовки та їх чіткої класифікації для удосконалення системи підготовки, зокрема, та ефективної реалізації ДПСУ законодавчо визначених функцій, загалом, досі не набуло належного наукового опрацювання. На цей час у ДПСУ також відсутнє узгодження та співвіднесення видів підготовки офіцерського складу ДПСУ з елементами моделі реалізації Концепції трансформації системи військової освіти в ДПСУ.

Отже, наукове обґрунтування системної класифікації видів підготовки офіцерського складу ДПСУ є актуальним завданням.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На функціональному рівні актуальність визначення видів підготовки офіцерського складу ДПСУ в рамках реалізації Концепції трансформації військової освіти полягає в тому, що їх чітке розмежування та закріплення за відповідними елементами є ключовою умовою для ефективного професійного зростання особового складу й результативного виконання службових завдань. Визначення та впровадження відповідних видів підготовки (в рамках формальної, неформальної освіти, спеціалізованих L-курсів, курсів підвищення кваліфікації тощо) дає змогу:

оптимально розподілити освітні та професійні ресурси між офіцерами, залежно від їхніх поточних службових обов'язків і перспектив кар'єрного зростання;

підвищити керованість системою освіти, загалом, і військової освіти, зокрема, оскільки кожен вид підготовки має чітко визначений зміст і мету, що закріплений за відповідними типовими посадами та кваліфікаційними вимогами;

забезпечити гнучкість і актуальність навчальних програм, що оперативно реагують на зміни в оперативно-службовій діяльності (ОСД) і нормативно-правовому середовищі;

уніфікувати кадрову політику та зробити її прозорою: чітка ієрархія видів підготовки уможливіє об'єктивне оцінювання готовності офіцера до вищої посади та відповідає міжнародним стандартам безперервної військової освіти.

Визначення видів підготовки в рамках реалізації Концепції трансформації військової освіти також створює системну основу для реалізації принципу «Освіта впродовж військової кар'єри» та при правильній їх організації може сприяти підвищенню професійної майстерності, а також формувати гнучкий механізм швидкого реагування на виклики сучасного прикордонного менеджменту. Це, у підсумку, підсилуватиме загальний кадровий потенціал ДПСУ та забезпечуватиме ефективну охорону державного кордону.

Вище зазначалося, що на обґрунтування можливого варіанту чи варіантів формування системи підготовки ДПСУ безпосередньо впливає

перспектива ймовірного або доцільного розвитку прикордонного відомства з урахуванням наявної ситуації щодо безпекової складової держави та можливих тенденцій щодо її зміни, а також оцінки системи підготовки сил оборони держави.

Аналіз робіт [1-19] дозволяє сформулювати систему вихідних даних, яку необхідно прийняти до уваги як початкові умови при визначенні видів підготовки офіцерського складу ДПСУ в рамках реалізації Концепції трансформації військової освіти. Зазначена система наведена в табл. 1.

Тоді з урахуванням положень, наведених у [1-19], та даних табл. 1, можна окреслити наступні концептуальні основи підготовки ДПСУ.

Підготовка ДПСУ – це організований за єдиним замислом і планом процес навчання і виховання усіх категорій особового складу прикордонного відомства, підготовки органів управління, навчальних закладів та центрів з метою досягнення їх готовності та здатності до виконання завдань за своїм функціональним призначенням як у мирний час, так і в особливий період.

Сутність та зміст підготовки ДПСУ базується на законодавчо визначених аспектах ролі та місця прикордонного відомства в системі забезпечення національної безпеки України, покладених завданнях та основних його функціях.

Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення, що реалізує державну політику у сфері безпеки державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [3].

Місце ДПСУ в системі забезпечення національної безпеки України наступне. Державна прикордонна служба України входить до складу сектору безпеки і оборони України [3].

Завдання ДПСУ – забезпечення недоторканості державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні [2].

Основні функції ДПСУ при цьому можна структурувати таким чином.

Функції ДПСУ правоохоронного характеру (охорона державного кордону) – здійснення ДПСУ ОСД:

охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму;

здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску;

охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності;

участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів;

участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом;

координація діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України та пропуску.

Таблиця 1

Вихідні дані для формування системи підготовки ДПСУ

Твердження	Джерело, що підтверджує коректність твердження
ДПСУ є складовою сил безпеки і оборони України.	Стаття 12 Закону України «Про національну безпеку України»
Система підготовки персоналу ДПСУ визначається наказами Адміністрації Державної прикордонної служби України (АДПСУ) на рік.	
На ДПСУ покладаються основні функції та обов'язки, які визначають формат її ОСД.	Статті 2, 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України».
Серед основних функцій та обов'язків ДПСУ є не лише ті, які корелюють із ОСД., а й ті, які мають відношення до службово-бойової діяльності (СБД). Завдання ДПСУ у рамках СБД законодавчо не визначені.	Статті 2, 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України».
На даний час у підготовці персоналу ДПСУ наявні дві компоненти: військова та прикордонна.	[20-21], накази АДПСУ, якими визначаються завдання підготовки персоналу ДПСУ.
На даний час законодавчо закріплено поняття «професійної військової освіти».	Стаття 21 Закону України «Про освіту» [22].
На даний час наявні доктринальні документи, які визначають застосування та підготовку сил оборони держави та ЗСУ.	[4-8].
На даний час затверджено Концепцію трансформації системи військової освіти.	[1].
На даний час відсутній доктринальний документ, який би визначав аспекти (сценарії) застосування ДПСУ.	

Функції ДПСУ військового характеру (захист державного кордону, суверенітету та територіальної цілісності України) – здійснення ДПСУ СБД (в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, за умови внесення змін у законодавство України):

припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій, що порушили порядок перетинання державного кордону України;

припинення спроб перетинання державного кордону диверсійно-розвідувальними групами іншої держави;

участь у припиненні прикордонних (включаючи суходіл, повітряний, морський простір) збройних сутичок, що зумовлені ескалацією економічних, політичних, соціальних, етнічних або релігійних протиріч у відносинах між державами;

участь у стабілізаційних операціях (діях) сил оборони;

участь у заходах оборонного характеру при розв'язанні повномасштабної агресії іншою державою воєнного конфлікту (локальної, регіональної війни).

З наведеного випливає, що досягнення готовності та здатності особового складу й органів управлінь ДПСУ до виконання завдань за своїм функціональним призначенням як у мирний час, так і в особливий період, забезпечується шляхом запровадження (*удосконалення, модернізації*) системи (складових системи) підготовки ДПСУ.

З урахуванням зазначеного, перспективні напрямки підготовки ДПСУ мають включати правоохоронні та воєнні аспекти її функціонального призначення.

Тоді, на основі переосмислення положень, наведених у працях [1-19], табл. 1 та наведеної структуризації основних функцій ДПСУ, можна запропонувати такі складові підготовки ДПСУ та їх зміст.

Підготовку доцільно класифікувати за видами, рівнями, об'єктами впливу та спрямуванням.

За видами підготовка класифікується як освітня, бойова та спеціальна, оперативна.

За рівнями підготовка класифікується як підготовка тактичного, оперативного та стратегічного рівнів.

За об'єктами впливу підготовка класифікується як індивідуальна та колективна.

За спрямуванням доцільно виокремити підготовку як складової сектору безпеки та складової сектору оборони.

У свою чергу, освітню підготовку доцільно розглядати як формальну, неформальну та підвищення кваліфікації.

А бойову та спеціальну підготовку слід окремо розглядати, як бойову та як спеціальну.

Детермінуємо тепер окремі види підготовки.

Освітня формальна підготовка – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Освітня неформальна підготовка – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Підвищення кваліфікації – це набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань.

Бойова підготовка – це цілеспрямований та організований процес навчання військовослужбовців військових частин і підрозділів, а також злагодження органів управління (штабів) тактичного рівня, військових частин (підрозділів) з метою досягнення їх готовності до виконання завдань за призначенням як у мирний час, так і в особливий період.

Спеціальна підготовка – це комплекс навчальних заходів, спрямований на набуття особовим складом знань, умінь та навичок для виконання службових обов'язків за спеціальністю.

Оперативна підготовка – це цілеспрямований та організований процес підвищення навченості офіцерів оперативного та стратегічного рівнів ДПСУ, злагодження органів управління з метою досягнення їх готовності до виконання завдань за призначенням у мирний час та в особливий період.

Тактичний рівень – це рівень професійної підготовки військовослужбовців здебільшого для обіймання посад тактичного рівня ДПСУ (початкових офіцерських посад), що передбачає набуття знань, умінь і навичок для: організації, планування та керівництва діями підрозділів тактичної ланки (взвод, рота, батальйон, інші підрозділи залежно від виду й роду військ); безпосереднього застосування тактики ведення бою й управління підлеглим особовим складом у межах локальних (тактичних) завдань; виконання функціональних обов'язків на первинних командних і штабних посадах тактичного рівня.

Оперативний рівень – це рівень професійної підготовки офіцерського складу здебільшого для обіймання керівних посад оперативного рівня ДПСУ, що передбачає набуття знань, умінь і навичок для: реалізації на оперативному рівні державної політики у сферах інтегрованого управління державним кордоном, охорони та захисту державного кордону, а також охорони суверенних прав

України в її виключній (морській) економічній зоні; організації, планування та координації оперативних заходів з охорони і оборони державного кордону України у мирний час і в особливий період, включно зі своєчасним реагуванням на можливі загрози національній безпеці; виконання функціональних обов'язків на управлінських і штабних посадах оперативного рівня ДПСУ, забезпечуючи ефективне прийняття рішень, контроль за їх реалізацією та належне управління підпорядкованими підрозділами і ресурсами.

Стратегічний рівень – це рівень професійної підготовки офіцерського складу здебільшого для обіймання керівних посад стратегічного рівня ДПСУ, що передбачає набуття знань, умінь і навичок для: управління діяльністю центрального органу виконавчої влади та його територіальних органів щодо реалізації на стратегічному рівні державної політики, розроблення, прийняття та реалізації загальнодержавних рішень і стратегій у сферах національної безпеки, оборони, інтегрованого управління державним кордоном України, охорони та захисту державного кордону України, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні в умовах мирного часу та в особливий період; формування, прийняття та впровадження стратегічних рішень і програм у галузі безпеки та оборони, включно з плануванням, координацією і контролем їх діяльності на міжвідомчому та міжнародному рівнях; забезпечення довгострокового розвитку й ефективної взаємодії з іншими органами державної влади та міжнародними партнерами, зокрема у питаннях ресурсного та організаційного забезпечення, визначення пріоритетних напрямів удосконалення обороноздатності та системи охорони державного кордону України.

Індивідуальна підготовка – це цілеспрямований та організований процес послідовних заходів навчання та виховання всіх категорій військовослужбовців, спрямований на формування у них потрібного рівня знань, умінь, навичок, фахової майстерності, фізичних та психологічних якостей для виконання обов'язків за посадою (спеціальністю) як у мирний час, так і в особливий період.

Колективна підготовка – це цілеспрямований і організований процес послідовних заходів підготовки органів управління в складі пунктів управління (структурних підрозділів управління), який спрямований на формування у них відповідних спроможностей.

Підготовка як складової сектору безпеки – це цілеспрямований та організований процес послідовних заходів навчання всіх категорій військовослужбовців щодо здійснення ДПСУ ОСД шляхом організації та проведення комплексу оперативних, технічних, режимних і розшукових заходів, спрямованих на недопущення незаконної діяльності

в прикордонній сфері, забезпечення дотримання режиму державного кордону та підтримання безпеки України.

Підготовка як складової сектору оборони – це цілеспрямований та організований процес послідовних заходів навчання всіх категорій військовослужбовців щодо здійснення ДПСУ бойової діяльності, що передбачає застосування сил і засобів для відбиття збройної агресії, забезпечення захисту державного кордону, проведення спеціальних операцій і взаємодію зі ЗСУ у рамках спільних оборонних заходів.

Висновки. Виокремлення складових підготовки ДПСУ, детермінація їх змісту та їх класифікація створюють теоретичне підґрунтя для формування ефективних механізмів реалізації принципу «Освіта впродовж військової кар'єри» для основних типових посад офіцерського складу ДПСУ.

З практичної точки зору запропонована класифікація забезпечує можливість інтеграції різних форм підготовки (формальної, неформальної, спеціалізованих курсів, програм підвищення кваліфікації) у єдину системну структуру, а також сприяє підвищенню ефективності управління освітнім процесом.

Перспективами подальших досліджень вбачається доцільність створення моделей взаємозв'язку між видами підготовки, рівнями військової освіти та іншими складовими реалізації принципу «Освіта впродовж військової кар'єри» для основних типових посад офіцерського складу ДПСУ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 № 1410 «Про трансформацію системи військової освіти» (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 1490 від 30.12.2022). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/198446_775218 (дата звернення: 12.10.2024)
2. Закон України «Про Державну прикордонну службу України». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2003, № 27.
3. Закон України «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 12.10.2024)
4. Доктрина підготовки сил оборони держави, затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України 21.01.2020 № 18.
5. Доктрина з організації підготовки у Збройних Силах України, затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України 25.06.2020 ВКП 7-00(03).01.
6. Настанова з підготовки персоналу у Збройних Силах України, затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України 25.09.2020 № 2894/НВГШ.
7. Настанова з бойової підготовки у Збройних Силах України, затверджена начальником Генерального штабу Збройних Сил України 07.10.2020 ВКДП 7-00(03).01.

8. Настанова з оперативної підготовки у Збройних Силах України, затверджена наказом ГШ ЗСУ від 13.02.2021 № 14.

9. Мірненко В., Вітер Д., Оліферук В. Трансформація системи військової освіти: основні тенденції та перспективи. *Військова освіта, Збірник наукових праць Національного університету оборони України*. 2023. № 2(48). С. 9–17.

10. Вітер Д., Оліферук В., Мигун М. Доктринальне забезпечення розвитку системи військової освіти: методичні рекомендації. Київ: НУОУ, 2023. 128 с.

11. Закон України «Про Національну гвардію України». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 17.

12. Головня А. Ф. Концептуальна модель професійного розвитку офіцерського складу Національної гвардії України. *Чесць і закон*. 2023. № 1(84). С. 23–31.

13. Зміст системи підготовки Державної прикордонної служби України: звіт про НДР (закл.) 2025 / 0124U004812 / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України; кер. О. В. Фігура, викон.: Б. М. Коваль, О. В. Боровик, В. О. Торічний, І. О. Панібрат, О. В. Торічний – Хмельницький, 2025. – 209 с.

14. Левадний І. А., Фігура О. В., Боровик О. В. Стан та актуальні проблеми освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України в контексті трансформації військової освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 2022. №1(28), частина 1. С. 105–127. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk>.

15. Сердюк С. І., Луцький О. Л., Боровик О. В. Шляхи та способи розв'язання актуальних проблем освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України в контексті трансформації військової освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 2022. № 1 (28), частина 1. С. 194–221. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk>.

16. Сердюк С., Боровик О. Концепція трансформації освітньої підготовки персоналу Державної

прикордонної служби України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 2022. №1 (28), частина 2. Ст. 166–192. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/970/919>

17. Загальна оцінка системи підготовки кадрів Державної прикордонної служби України: звіт Міжнародного центру розвитку міграційної політики в рамках реалізації проєкту «Підтримка ЄС у зміцненні інтегрованого управління кордонами в Україні» (EU4IBM) Україна, 2021. 124 с.

18. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби від 22.12.2021 № АГ-694/0/81-21 «Про підготовку особового складу Державної прикордонної служби України у 2022 році та її перспективи на 2023–2024 роки».

19. Боровик О. В., Бінковський О. А., Левадний І. А., Фігура О. В. Погляд на формування системи підготовки прикордонного відомства України. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2023. № 78. С. 26–46.

20. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 № 379 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 252 «Безпека державного кордону» для другого (магістерського) рівня вищої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/252-Bezp.derzh.kord-mah.31.01.22.pdf> (дата звернення: 10.04.2025)

21. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 № 1384 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 252 «Безпека державного кордону» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/252-Bezp.derzh.kord-bak.31.01.22.pdf> (дата звернення: 10.04.2025)

22. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017. № 38-39, ст. 380.

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 08.12.2025
Дата публікації: 30.12.2025